

Tre fördömda män

Martin Alsiö

Oberoende fotbollshistoriker

Publicerad på Internet, www.idrottsforum.org/alsio130220,

(ISSN 1652-7224), 2013-02-20

Copyright © Martin Alsiö 2013. All rights reserved. Except for the quotation of short passages for the purposes of criticism and review, no part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without the prior permission of the author.

Fenomenet, liksom begreppet, huliganism betraktas vanligen som supportrar till konkurrerande fotbollslag som bekämpar varandra, eller slåss med polisen, eller begår olika former av övergrepp mot oskyldiga fotbollsupportrar. För att begränsa fotbollshuliganism har nya lagar och flera andra åtgärder, varierande från land till land, använts. Ett stort antal forskningsrapporter har försökt att förklara förekomsten av huliganism, och många forskare världen över har arbetat med frågan om hur man sätter stopp för det våldsamma beteende som smutskastar *the beautiful game* och skrämmer vanliga medborgare från att besöka fotbollens arenor. I Sverige har en före detta polischef givits tre år för att utreda huliganproblemet och komma fram till en lösning på det; slutrapporten ska presenteras den 21 mars 2013. Mellan då och nu kommer idrottsforum.org att publicera fem artiklar av Martin Alsiö som för fram en alternativ förståelse av problemet med huliganism och fotbollsvåld. I den första artikeln ifrågasatte Alsiö vår gemensamma förståelse av vad fotbollsvåld egentligen är, genom att presentera "huliganernas dödslista", en sammanställning av de 80 mest dödliga incidenterna i anslutning till fotboll under de senaste 100 åren. I den andra artikeln försökte Alsiö hitta förklaringar till det huligandrivna fotbollsvåldet, bland annat med hjälp av Johan Galtungs "våldstriangel". I denna den tredje artikeln analyserar Alsiö tre omvälvande huligandåd från 1995, 2002 och 2011, var för sig i ljuset av den samtida mediediskussionen och som delar i en progression när det gäller den svenska reaktionen på huliganer och deras dåd.

MARTIN ALSIÖ har en mastersexamen i Samhälle- & Kulturvetenskap vid Linköpings Universitet. Som lärare har han arbetat med ungdomar i alla åldrar mellan 5 och 19 år. Han är nu författare hos Idrottsförlaget i Västerås AB, där hans debutbok *100 år med allsvensk fotboll* (2011) blev en bästsäljare och flitigt debatterad. Han skriver regelbundet frilansartiklar för olika tidningar, i huvudsak om fotbollshistoria.

rik Ljungberg var det en stor personlig triumf i och med att han besekrat sin idol Hristo Stoichkov. För Niclas Alexandersson är minnet än idag det bästa från hela HBK-tiden.³

I Stockholm har ordningsmakten efter en lika framgångsrik vår som för de båda klubbarna genomfört omfattande rationalisering. Modellen från det tidiga 1990-talet med särskilda supporterpoliser har skrotats för att låta allmänpoliser ta hand om eventuella problem. Ledare inom både polisen och fotbollen har försiktiga förhoppningar om att huliganismen är på avtagande.

Stämningen på läktarna är således laddad. Redan efter fem minuter exploderar den. En HBK-hörna studsar via ett hjul tillhörande målställningen snett in mot planen, där bollen touchar en klack och vidare i underlig bana in i målet. Domaren Anders Frisk har ett ögonblick på sig att bestämma sig. Han sneglar ut mot sin assisterande, som inte gör några tecken av att vilja blanda sig i domslutet. Sedan blåser Frisk för mål. Reaktionerna är omtumlande bland HBK-arna. Bland DIF-arna är de ursinniga. Lagkapten Stefan Alfvén gestikulerar med stora vilda gester när han förgäves försöker övertala domaren. Reaktionen från DIF:s hejarklack är en blandning av överraskning och ursinne. Saker kastas in i en osalig blandning mot planen, spelarna och domaren. Men alla individer på planen är för långt ifrån för att riskera att träffas.

I elfte minuten kommer spelet närmare DIF-klacken. När domaren avbryter en lovande DIF-kontring med att blåsa frispark för HBK rinner sinnet över för en kille. Han står på ett staket, men ramlar ner i och med hejarklackens våldsamma reaktion på frisparken. Han är förbannad. Han når sista räcket och börjar springa så fort han kan. Saker faller runt omkring honom, nedkastade från läktaren. Han närmar sig domaren som står med ryggen mot hejarklacken och fortfarande har handen utsträckt mot DIF-målet. 17-åringen gör ett litet hopp, lyfter frambenet och låter sulan träffa domaren lågt i ryggslutet samtidigt som hela kroppstyngden faller över rättskiparen.

Strax före halvtid kommer matchavgörandet. DIF-målvakten som innan avspark fått pris som Årets Järnkamin och hyllats som en av säsongens stora hjältar, dräller med bollen i eget straffområde. En HBK-are snor retfullt enkelt bollen och lägger den i nät. I halvtid peppar DIF-arna varandra, både i omklädningsrummet och på läktarna med att man minsann kan jaga ikapp underläget. Tilltron till det egna lagets förmåga är oförändrat stor. Det ska gå att stressa och kämpa ner både motståndare och domare. Det ska gå att vända 0-2 till seger.

I andra halvlek hinner man bara spela 20 minuter innan matchen är över för gott. Nog har DIF rest sig som en man alltid. Nog har man stressat och pressat allt och alla. Men i jakten på den hägrande vändningen har man flyttat upp backlinjen alltför högt, vilket HBK:s snabbe anfallare Robert Andersson utnyttjar. Den prisbelönte, men nu ack så olycklige DIF-målvakten, har inget annat motvapen kvar än att dra omkull motståndaren. Domaren blåser för frilägesutvisning. I jakten på en vändning har DIF redan genomfört de två tillåtna bytena. Nu tvingas man alltså spela med 10 man, varav en kommer vara en utespelare i målvaktskläder. Så blir det dock aldrig.

En lavin av flaskor, järnstänger, mynt och stenar kastas in av DIF:s hejarklack. Spelare eller assisterande domare görs ingen skillnad på. Domaren kallar in samtliga spelare och domare till omklädningsrummet för att lugna känslorna. Snabbt samlas det blixtnöte mellan domare, klubbar, arrangör och ordningsmakt som alltid samlas inför och efter

---

3 Intervju hösten 2010, inspelning finns hos undertecknad.

matcherna – men som nu måste diskutera hur man skall gå vidare. Domaren ställer frågan till polisen om man kan utrymma den läktarsektion där DIF:s hejarklack står, för att kunna slutföra matchen under lugnare former. Polisen svarar nej och hänvisar till att man har för få adekvat personal på plats. Därefter enas samtliga närvarande enhälligt om att avbryta matchen där och då.

Förklaring enligt ”Alarik-modellen”

Lagstiftande makten

Bara någon dag efter dådet hade idrottsminister Marita Ulvskog och Svenska fotbollförbundets (SvFF) ordförande Lars-Åke Lagrell ett långt telefonmöte. De enades om att gå ut med en gemensam pressrelease, där de förklarade att man till nästa säsong skulle välja ut s.k. *högriskmatcher* som skulle ägnas speciell omsorg.⁴ Genom att fokusera på en viss sorts matcher, indikerade båda två att man såg problemet fotbollsrelaterat, även om man aldrig deklarerade det tydligare än så. Det närmaste man kom var när Lagrell förklarade ”Vi vill inte ha dem i fotbollen och vi är villiga att göra allt för att få tillbaka den gamla stämningen. Fotboll ska vara riskfri att gå på”.⁵

Ulvskog var annars tidigt ute med att slå fast att ”det går inte att dalta längre” och nu är det ”slut på förhandlingar med fansen”.⁶ Hon gjorde också slut på alla sådana möjligheter genom att kalla de skyldiga för ”gangstertyper” och slå fast att ”man måste ta till kollektiva bestraffningar”.⁷ Slutligen slog hon ett slag mot förebyggande arbete genom att kalla det ”absurt att nästan vuxna människor i hejarklackarna måste ha ’barnvakter’”.⁸

SvFF lade också stor skuld på Djurgårdens IF, genom att en enig förbundsstyrelse förvägrade föreningen att spela på Stockholms Stadion.⁹ DIF skickade vidare Svarte Petter genom att bryta samarbetet med supporterföreningen Blue Saints och kräva att dessa tog fram en helt ny organisation och en aktivöversynsplan.¹⁰ Ingen särskilt läktare eller rabatter skulle i fortsättningen att upplåtas åt hejarklacken.¹¹

Ett tag fanns även spekulationer i pressen om att Djurgårdens IF skulle tvångsnedflyttas, vilket SvFF:s regelexpert Anders Brulin intygade var teoretiskt möjligt enligt tävlingsreglerna. Men denna regel infördes ”för att ge Fotbollförbundet möjlighet att utesluta framförallt invandrarlag, som gjort sig skyldiga till allvarliga förseelser på planen”, förklarade han utan att vare sig han själv eller reportern insåg hur rasistiskt det uttalandet faktiskt var.¹² Djurgårdens egen ordförande, Mats Olsson, förklarade försiktigt att han såg det inträffade som ”ett gemensamt problem. Inte bara Djurgårdens”.¹³

---

4 Svenska Dagbladet 1995-10-31

5 Hallandsposten 1995-10-30

6 Båda från Aftonbladet 1995-10-29

7 Båda från Expressen 1995-10-29

8 Aftonbladet 1995-10-31

9 Dagens Nyheter 1995-10-30

10 Expressen 1995-10-30

11 Dagens Nyheter 1995-10-30

12 Aftonbladet 1995-10-29

13 Svenska Dagbladet 1995-10-29

Verkställande makten

Polisen såg två orsaker till vad som hänt. Å ena sidan betonade man att det förebyggande arbetet försvunnit i och med den omorganisation som genomförts inom Stockholmspolisen. Supporterpolisen Leif Svensson berättade att han valt att hoppa av när det förebyggande arbetet försvunnit.¹⁴ Denna slutsats bekräftades även av fältassistent Rolf Jönsson, ledare för Riksidrottsförbundets projekt Supporterkultur, som menade att allt ”tidigare samarbete mellan supporterklubbarna och polisen [hade] upphört”.¹⁵ Andra, som länspolischef Sven Åke Hjälmmroth, såg ingen annan orsak än ”en mobb som suggererat en massa [...] till att begå våldsamheter”.¹⁶ Polismannen Mats Näslund var inne på samma tema med att använda ordet ”masspsykos” och talade om hur tragiskt det var att våldsverkarna ”inte bryr sig ett skvatt om de förstör både för det egna laget eller den publik som kommer för att se idrott”.¹⁷

Två yngre polisassistenter föreslog ”att klubbarna själva skall ta ansvar ekonomiskt och praktiskt för bevakningen av matcher”.¹⁸ Nämnade Jönsson betonade att något man ”absolut inte bör” göra var att ”bryta kontakten med klackarna”.¹⁹ Han var alltså av direkt motsatt åsikt mot idrottsminister Ulvskog.

Allmänheten

Folket visade tidigt de mest fantasifulla reaktioner på dådet. Hårdast av alla var en insändare av Bengt Höjer, som föreslog dödsstraff. ”Om bråken någon gång leder till dödsfall måste vi fundera på att införa dödsstraff”.²⁰ Aningen mildare men lika oförsonlig var krönikör Lars Sandlin som skrev ”stäng av huliganerna på livstid”.²¹

De(n) som legat bakom dådet benämndes med en mängd tillmälen som ”bråkmakare utan egentliga kompisar”, ”känd som en våldsverkare”²², ”psykopater”, ”sägs vara medlem i Baby-firman”, ”vars enda mål är våldet i sig”²³, ”hjärnskador”²⁴, ”läktarsvinen”²⁵, ”dårar”²⁶, ”gangsters”²⁷, ”pöbelaktiga beteende”, ”berusad yngling”, ”vanvördigt”, ”kriminellt” och ”grabbjäveln”.²⁸

Några av allmänheten ansåg sig även berättigade till hämnd. Fotbollsdomare Lennart Hallgren menade att om Djurgårdens IF eventuellt skulle flyttas ned borde Hammarby IF också degraderas²⁹. I en intervju med stadionchef Karl-Axel Lindqvist frågade en reporter

14 Dagens Nyheter 1995-10-31

15 Dagens Nyheter 1995-10-29

16 Aftonbladet 1995-10-29

17 Aftonbladet 1995-10-29. Om Hjälmmroth och Näslund har rätt i sitt resonemang om masspsykos, var satsningen på supporterpoliser naturligtvis bortkastade pengar. Å andra sidan lär de få svårt att förklara varför antalet våldsincidenter/masspsykos varierar så kraftigt. Men mer om detta i fjärde artikeln.

18 Aftonbladet 1995-10-29

19 Aftonbladet 1995-10-31

20 Expressen 1995-10-30

21 Aftonbladet 1995-10-29

22 Båda i Aftonbladet 1995-10-30

23 Alla tre i Aftonbladet 1995-10-31

24 Aftonbladet 1995-11-02

25 Svenska Dagbladet 1995-10-29

26 Expressen 1995-10-29 och upprepas i samma källa 1995-10-30

27 Expressen 1995-10-30

28 Alla fem i Hallandsposten 1995-10-30

29 Aftonbladet 1995-11-02

hur det kommit sig att DIF-publiken även agerat oroligt på ett tidigare derby mot Hammarby. Lindqvists svar, ”Det var hammarbyarna som började”, andas hämndlystnad.³⁰

Krönikör Göran Löwgren skrev att det var Djurgårdens framgångar som gjort att hejarklacken ”raskt utökats, blivit oorganiserad och allt aggressivare”. Han föreslog att föreningen borde ”ta avstånd från klacken och i stället aktivt arbeta för att få bort den från läktaren.”³¹ Kollegan Sune Sylvén lade skulden på hatkänslorna, istället för direkt på hejarklackarna. ”Drömmen är att lagen slutar spela när hatet spys ut från läktarna och inte sätter i gång förrän anständigheten tagit över”, menade Sylvén.³²

Insändarskribenten Anita framförde en intressant ståndpunkt: ”Jag föraktar er, ni som är så långt under mänsklighet och värdighet, primitiva individer utan vare sig förstånd eller begrepp”.³³ Om man likt Anita antar att en våldsvärkare är förståndshandikappad, borde detta legalt och logiskt medföra att sådana personer genomgår sinnesundersökning. Om man kan bevisa att någon inte förstår den smärta som tillfogas, bör denna person legalt sett dömas till vård snarare än straff. Men sådan grundläggande resonemang tycks sällan bita på *hatet mot dem* som begår fotbollsvåld.

Slutligen kan man slå fast att många ur allmänheten vädrade uppgivenhet inför huliganismen. Abbe Törsleff, f.d. ordförande i Blue Saints, berättade om sina farhågor: ”Risken för att någon kommer att dödas är stor”.³⁴ Krönikör Lars Sandlin konstaterade lakoniskt att ”inne på arenan går det inte att skylla varken på samhället i stort eller på polisen”. Han fortsatte med att citera Nobelpristagaren Bertrand Russel: ”Mordlystna galningar kan med fördel slå ihjäl varandra, men förnuftigt folk bör hålla sig ur vägen medan det pågår”.³⁵ Artisten Eva Dahlgren skrev underfundigt ”Sport är inte längre en lek. Fotboll är en sjukdom vi får lära oss att leva med. Våld är alltid våld. Våld är en helt annan sak”.³⁶

* * *

Sammantaget följer reaktionerna vad jag valt att kalla Alarik-modellen, efter barbaren Alarik (den förste, ca 370–410) som med sin här anföll Romarriket och lyckades plundra självaste Rom. På ett betydligt mer anspråkslöst vis anföll 17-åringen domaren och lyckades sparka ner honom i gräset. För många betraktare sågs gärningen som en attack på hela den svenska elitfotbollen – på samma sätt som Alariks attack sågs som en attack på hela västerlandet! Detta sätt att förstora en mindre handling till en mycket större helhet skulle få stora konsekvenser. Hädanefter skulle varje detalj förstoras till dess biten passade i det stora pusslet. Samtidigt ledde det här sättet att hantera huliganismen till den farliga tankefiguren Allt Ont Kommer Utifrån. Därför skulle den lagstiftande makten hädanefter försöka skjuta ifrån sig alla människor man inte kunde förstå från läktarna. Mindre dialog följdes av färre slagsmål på arenorna – men desto mer slagsmål mellan supportergrupper på andra ställen. Sådana träffar krävde i sin tur ökad organisation för att undkomma den verkställande maktens vakande ögon. Dessa åtgärder ledde till att många uppfattade huliganismen som avtagande under de närmaste åren, samtidigt som den tvärtom i verkligheten växte och

30 Dagens Nyheter 1995-10-30

31 Båda i Dagens Nyheter 1995-10-29

32 Svenska Dagbladet 1995-10-30

33 Aftonbladet 1995-11-02

34 Dagens Nyheter 1995-10-30

35 Båda i Aftonbladet 1995-10-29

36 Expressen 1995-11-01

Förklaring enligt ”Bin Laden-modellen”

Lagstiftande makten

Regeringen reagerade raskt genom att föreslå att man ska kunna söka och utfärda tillträdesförbud till arenorna i upp till två år, efter att ett brott begåtts där. Förbudet skall även gälla affärer och butiker, men då bara i ett år. Man behöver inte vara dömd för något brott, utan det skall räcka med att ha en polisanmälan emot sig.³⁷ Idén med att misstanke skall räcka för straff, låg helt i linje med den samtida terroristlagstiftningen. Justitieminister Thomas Bodström berättade om de nya förutsättningarna. ”Det som gör det särskilt svårt för polisen är att de här bråken har flyttat ut från arenorna”.³⁸

SvFF:s Lars-Åke Lagrell var sorgsen: ”Det är så jäkla orättvist. Jag är bedrövad över att vi måste försvara oss”.³⁹ Några dagar senare var läget oförändrat: ”Jag är väldigt ledsen i dag och beklagar verkligen det som hänt. Men fotbollen känns nästan lite våldtagen [jämför krönikör Sylvéns ordval enligt nedan] när man talar om den i sådana här sammanhang”.⁴⁰ Lagrells huvudsakliga ståndpunkt kan sammanfattas med ”Vi hade hoppats att inte kopplas samman med det här”.⁴¹

Verkställande makten

Åklagare Thomas Wennerstrand som åtalat flera huliganer kommenterade det inträffade: ”Jag tror inte att det räcker med att utestänga bråkmakarna från arenorna. De är i själva verket inte så intresserade av själva matcherna. [...] Jag tror på den dialog som supporterpoliserna har inlett”.⁴² Just poängterandet av att huliganer har ett ointresse för fotboll är något som upprepas betydligt oftare nu än vid första dådet.⁴³ Förmodligen kan detta förklaras med att de våldsamma nu oftare portades från matcherna. Samtidigt berättade den avlidnes kamrater att han ”sågs ofta på våra matcher”.⁴⁴ Makten över vem som definierar fotbollsintresset hade hårdnat.

I övrigt höll poliser en betydligt mer lågmäld ton nu än i samband med första dådet. De framträder nästan inte alls med citat eller beskrivningar. Kanske hade de fullt upp med att jaga mördaren/-na. Tyvärr har de i skrivande stund ännu inte hunnit ikapp de eftersökta.

Allmänheten

En av dem som snabbt nådde en position som folklig expert på fotbollsvåld var djurgårdaren Patrik Asplund. Han var en avhoppad nazist och huligan som ville förändra sitt liv i grunden. Hans favoritförening anställde honom att jobba med publikfrågor, vilket gjorde det lättare för honom att lyckas med sin nya målsättning. ”Polisen har lyckats få bort brå-

---

37 Svenska Dagbladet 2002-08-03

38 Göteborgs-Posten 2002-07-31

39 Aftonbladet 2002-07-31

40 Svenska Dagbladet 2002-08-03. Jämför gärna Lagrells ”våldtagen” med krönikör Sylvéns identiska ordval.

41 Aftonbladet 2002-07-31

42 Dagens Nyheter 2002-08-01. Att våldsamma supportrar inte skulle vara intresserade av fotboll är en tes som ofta okritiskt framförs av den lagstiftande och verkställande makten. Den har dock aldrig verifierats vetenskapligt. En intrikat diskussion om huliganers fotbollsintresse finns i Tommy Deogans *Män av våld: om svenska huliganer* (Malmö, 2011)

43 Svenska Dagbladet 2002-07-31

44 Dagens Nyheter 2002-08-03

ken från läktarna. De som står för bråken idag är små grupper som är utstötta och avskydda av de allra flesta supportrar”⁴⁵, löd Asplunds analys.

Det är tydligt att tidningarna ville göra skillnad på våldet och fotbollen. Morgontidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet kommenterar dådet enbart på nyhetssidorna, medan deras sportsidor utelämnar allt om det inträffade. Kvällstidningarna Aftonbladet och Expressen menade tvärtom att en av orsakerna till dådet var just att många försökt separera våldet från fotbollen. SvD kommenterar t.o.m. lakoniskt att ”kring Råsunda i Solna förekom inga bråk”⁴⁶ som ville man släta över det inträffade.

Ledarkrönikören Magdalena Nordenson skrev ”våld kan inte vara huliganens ensak. [Slagsmål] på allmän plats är oacceptabelt, farligt och väcker allmän osäkerhet. Lagen godtar heller inte våld som konfliktlösning. Samhället kan inte se firmornas framfart som enskildas privatsak, även om ingen utomstående är indragen”.⁴⁷ Hennes kollega Helle Klein skrev också om det efterfrågade förebyggande arbete och konstaterade hoppfullt ”Något som passar den folkrörelsekultur svensk fotboll är sprungen ur”.⁴⁸

Även spelarna var påtagligt påverkade. AIK-aren Gary Sundgren sade ”Hade vi vetat om vad som hänt före matchen hade vi inte tackat dem [hejarklacken, min anmärkning] som vi gjorde”. De vanligen misstänkta, hejarklackarna, gick ut i ett gemensamt manifest och förklarade att man verkade för god stämning och *emot* våld.⁴⁹ Mats Jonsson, som varit med om restaureringen av Djurgårdens nya ungdomliga supporterklubb, Järnkaminerna, berättade kort om sina erfarenheter. ”Man blir betraktad som huligan bara för att man till exempel bär en djurgårdströja men det bygger på okunskap. Den stora massan får stå i skamvrån för några få personers gärningar”.⁵⁰

Det sedvanliga hatet mot våldsverkarna skruvades upp ytterligare. Krönikör Sune Sylvén skrev att det rörde sig om både nazism och fascism. Huliganerna hade begått ”gruppvåldtäkt på fotbollen” skrev han vidare.⁵¹ På Sportbladet hade Simon Bank en helt annan åsikt. ”Mardrömmen blev sann i går morse. Om vi ska vakna ur den måste vi inse det som är svårast: Det har med oss att göra [...] De är, förstås, gravt störda. Men de är gravt störda fotbollsfans”.⁵² Precis som vid det första dådet förekom även direkta hot om hämnd. ”Du/ni som gjorde det – massor av människor letar och kommer att få era namn till slut. Och då, det svär jag skall ni få lida på ett sätt ni inte kunnat föreställa er” citerade en tidning ett inlägg på Änglarnas hemsida.⁵³

De tillmälen som användes i övrigt var bl.a. ”vidriga verksamhet”⁵⁴, ”fotbollsfjantar” och ”terrorgrupper”⁵⁵, ”sjukt, helt sjukt”⁵⁶, ”mördare”, ”idioter” och ”fegisar”.⁵⁷

Som motpol till alienerandet av våldsverkarna framfördes också rakt motsatta åsikter. Andreas Johansson i Änglarna menade att ”det som måste göras är att bygga tätare band

---

45 Dagens Nyheter 2002-07-31

46 Svenska Dagbladet 2002-07-30

47 Dagens Nyheter 2002-08-03

48 Aftonbladet 2002-08-03

49 Båda i Aftonbladet 2002-07-31

50 Aftonbladet 2002-08-01

51 Svenska Dagbladet 2002-08-02

52 Aftonbladet 2002-08-03

53 Expressen 2002-07-31

54 Svenska Dagbladet 2002-08-02

55 Båda i Aftonbladet 2002-08-03

56 Expressen 2002-07-31

57 Alla tre i Göteborgs-Posten 2002-08-03

mellan klubben och supportrarna, så att ingen skulle drömma om att göra något som kan skada laget och klubbmärket”.⁵⁸

* * *

Sammantaget följer reaktionerna vad jag valt att kalla Bin Laden-modellen, efter den islamistiske terroristledaren Usama Bin Laden som lät fyra flygplan attackera olika civila och militära mål i USA 2001. På ett betydligt enklare vis sparkades 26-åringen ihjäl av flera sparkar från ett gäng som förvandlats till terrorister genom att ha alienerats av alla som sagt sig tillhöra fotbollens goda krafter. För många betraktare sågs gärningen som att man sparkat ihjäl all glädje med den svenska elitfotbollen – på samma sätt som Bin Ladens attack ansågs som slutet på en kort, gyllene tidsålder mellan det Kalla krigets slut och det ändlösa Kriget mot terrorismen. I stort var skilsmässan mellan hejarklack och våldsverkare genomförd. Hatet riktades nu mest mot den sistnämnda gruppen, men var ännu hårdare än tidigare. Den lagstiftande makten skickade fram ett lagförslag om tillträdesförbud, medan den verkställande höll sig försiktigt avvaktande. Samtidigt hördes flera röster om risken med alieringen av våldsverkarna. Kanske skulle fotbollen skapa sig samma organiserade terrorgrupper i miniatyr som i den politiska världen?

Dåd nr 3

2011-05-24	Malmö FF – Helsingborgs IF Swedbank Stadion Domare: Stefan Johannesson, Stocksund Mål: 0-1 Rachid Bouaouzan (30')	0-1 (avbruten), beslutad 0-3 Publik: 23 612
------------	--	--

Det hade stormat en längre tid i Skånes historiskt sett två mest framgångsrika klubbar. Hemmalaget Malmö FF hade fått till en jättesatsning med färdigställandet av en ny toppmodern arena. Publikintresset nådde rekordnivåer, supporterklubben MFF Support engagerade fler medlemmar än någon annan publikorganisation i landets historia.⁵⁹ Men trots stödet lät det sportsliga uppsvinget vänta på sig. Ekonomin ansträngdes av det dyra arenaprojektet och tränaren drömde offentligt om anställning i en rikare klubb. Kritiken från MFF Support blev hård, men hanterades med mobbinglika metoder av föreningens styrelse. Detta fick till följd att hela ledningen för MFF Support avgick i protest. Serietiteln 2010 dämpade kritiken för stunden, men frustrationen kvarstod i grunden.

Samtidigt tycktes lokalrivalen Helsingborgs IF kanske starkare än någonsin. Båda klubbarna portade all publik från träningsmatcher med det uttalade syftet att slippa huliganer. När lagen möttes våren 2011 var nya stadion näst intill fullsatt. De hoppfulla ville tro att *nu* är tillfället när MFF genom en seger skall hänga på toppen. De som var besvikna på de senaste årens behandling var många.

⁵⁸ Dagens Nyheter 2002-08-03

⁵⁹ Rekordnoteringen överträffades dock 2012 av först Camp Sweden och sedan Bajen Fans.

I sin iver att stampa ut alla former av potentiellt våld har SvFF inför säsongen beslutat om non-tolerans och ge domarna utökad befogenhet att avbryta matcher. Regeringen har två månader tidigare gett Per Unckel i uppdrag att genomföra en nationell utredning för arbete mot idrottsvåld. När hejarklackarna hälsar sina favoriters inmarsch med bengaleld beordrar domare båda lagen att återvända till omklädningsrummen.

Efter en jämn inledning gör HIF första målet efter en halvtimmes spel. För en 18-årig MFF-supporter sittandes bakom motståndarmålet rinner irritationen över. Han kastar en smällare in på planen. HIF-målvakten tar sig för örat av den kraftiga smällen och sätter sig ner på huk. Nu blir 18-åringen ännu mer förbannad. Han tar ett skutt ner i utrymmet mellan läktare och plan, ytterligare ett över sista reklamskylten och är inne på gräset. Han promenerar framåt och gör en ilsken gest mot målvakten, för att få upp honom på benen igen. Han är fortfarande arg på vad han uppfattar som filmning av motståndarmålvakten. Hela stadion buar, både MFF och HIF-fans tillsammans. Han når fram till målvakten och knuffar honom med båda händerna i axeln. Knuffen är tillräckligt hård för att få målvaktens kropp att röra sig för att parera, men inte tillräckligt hård för att få honom att tappa balansen, där han fortfarande sitter på knä. Sekunderna efteråt övermannas 18-åringen av fem ordningsvakter som bär honom i armar och ben av planen. Publiken buar fortfarande åt honom. Matchen avbryts omedelbart. De nya reglerna säger nämligen att så oundvikligen skall ske i händelse av att någon olovligen tar sig in på planen.

Förklaring enligt ”Cato-modellen”

Lagstiftande makten

Den nationelle samordnaren för arbete mot idrottsvåld Per Unckel kommenterade dådet med orden: ”Den dummaste som finns är att agera i affekt. Det leder nästan alltid till dåliga beslut”.⁶⁰ Därmed ville han mana till lugn och eftertanke. Han fick dock inget gehör för detta hos sina kollegor på samma nivå som propagerade för snabba beslut och hårdare straff. Stefan Dellså på Stockholms länsstyrelse, som var Unckels egen sekreterare i utredningen, argumenterade emot sin egen uppdragsgivare: ”Det har gått för långt nu. Vi måste sänka toleransnivån ordentligt”.⁶¹ Helsingborgs socialdemokratiska riksdagspolitiker Kent Härstedt passade på att argumentera med ord riktade både mot sin politiske motståndare, moderaten Unckel, och mot sin sportslige motståndare, den s k MFF-huliganen. Härstedt menade att han engagerat sig i huliganfrågan sedan 1998, men att det ”... egentligen inte hänt så mycket sen dess. Arbetet med att hitta ett system som fungerar har hamnat i långbänk och det har tagit på tok för lång tid”.⁶² Några dagar senare meddelade de fyra oppositionspartierna att de stödde ett förslag om anmälningsplikt. ”Se till att det blir fler övervakningskameror på fotbollsarenorna, se till att de huliganer som är dömda för huli-

60 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26 och Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-26 som båda uppger att de citerar Aftonbladet. Jag har dock inte lyckats hitta uttalandet i den senares pappersupplaga.

61 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

62 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26. Att Härstedt här förtränger dödsfallet i dåd nr 2 och de åtgärder som följde som reaktion på detta är svårt att förklara på annat sätt än att han uttalar sig i den affekt som Unckel varnade för.

ganbrott har anmälningssplikt på polisstationer, eller att de har utgångsförbud under matcherna”, sa socialdemokraten Håkan Juholt.⁶³

Fotbollens egna ledare behövde denna gång inte längre tala om varför det inträffade inte var deras fel. Istället riktade man sig direkt till politikerna med sina önskemål. ”Finns det område med ganska liten straffrisk är det klart att det är lockande för en hel del”⁶⁴, sa SvFF:s ordförande Lars-Åke Lagrell. En dag senare förtydligade han sina önskemål: ”I de länder som kommit tillrätta med huliganproblemen så har det varit skärpt lagstiftning som varit lösningen”.⁶⁵ Han sa också att man ”ska nog börja med England”.⁶⁶ ”Det går inte att säga att det är allas ansvar. Det är riksdagens”.⁶⁷ Såvitt undertecknad vet finns inget land i världen som löst huliganproblemen, hittills. Däremot finns ett antal brittiska experter som genom myten om *the English disease* säljer in sina repressiva metoder till andra länder. Vetenskapliga belägg för att metoderna faktiskt fungerar, ens i det Storbritannien som upplevt så många fall av dödligt fotbollsvåld, saknas dessvärre.

SvFF:s generalsekreterare Mikael Santoft betonade att här gällde det att handla snabbt. ”Justitieministern måste kliva fram och säga vad hon tänker göra. Det måste till en mycket skärpt lagstiftning och det mycket snabbt. Tillträdesförbudet i Sverige är helt verkningslöst [...] vi måste ha anmälningssplikt eller fotboja för att förhindra att de kommer till fotbollen”⁶⁸ Justitieminister Beatrice Ask och idrottsminister Lena Adelsohn-Liljeroth svarade dock, i sin utredare Unckels eftertänksamma stil, att eftersom besluten är viktiga bör de inte hastas fram.⁶⁹

Svensk Elitfotboll (SEF):s generalsekreterare Tommy Theorin förklarade: ”Klubbarna lägger 30-35 miljoner kronor om året på säkerhetskostnader inom svensk elitfotboll men vi måste få tag på individerna och kunna straffa dem som i andra länder. Nu kan de gömma sig i en klack och vi måste ha tag i dem”.⁷⁰ ”Klubbarna måste ha hjälp av myndigheter för att underlätta identifiering och genom sekretesslagen få utrymme att stänga av de här idioterna”.⁷¹ Det kan knappast ha undgått Theorin att den unge supportern bakom dådet både anhölls och identifierades. Generalsekreteraren talar alltså inte om den faktiska situationen, utan om sin generella vilja till utökad kontroll av åskådarna. Helt i denna linje återkommer Theorin med att förespråka register över huliganer och anmälningssplikt⁷² och slutligen vill han diskutera möjligheten att införa personliga biljetter kopplade till personnummer.⁷³

Malmö FF tycktes mer än något annat oroa sig för de ekonomiska konsekvenserna. Ordförande Håkan Jeppsson sa att det ”är inte roligt att förknippas med den här typen av händelser och det kommer att bli oerhört kostsamt för klubben”.⁷⁴ ”Vi ska göra allt vi kan.

63 Helsingborgs Dagblad 2011-05-28. Notera gärna hur huliganbrott saknar en överenskommen definition, som diskuterats i såväl del II som i Björn Erikssons delbetänkande *Mindre våld för pengarna* (Stockholm, 2012)

64 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

65 Till Expressen enligt Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-26. Jag har dock inte lyckats hitta uttalandet i Expressens pappersversion.

66 Expressen 2011-05-25

67 Aftonbladet 2011-05-25

68 Aftonbladet 2011-05-25

69 Svenska Dagbladet 2011-06-03

70 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

71 Aftonbladet 2011-05-25

72 Sydsvenska Dagbladet 2011-05-26

73 Helsingborgs Dagblad 2011-05-28

74 Sydsvenska Dagbladet 2011-05-25

Stänga av för året, på livstid och försöka stämma och få dem åtalade som har brustit...”.⁷⁵ VD:n i samma förening, Per Nilsson, fullföljde resonemanget: ”Vi kommer inte att väja för någonting. Vi kommer att följa upp det här med ett skadeståndsanspråk”.⁷⁶

Tommy Jacobsson, ordförande i Djurgårdens IF, höll med sin kollega i Malmö FF. Dessutom ville han införa en modern form av skampåle. ”Gör som i England. Häng ut honom, visa upp honom på bild. Berätta vad han heter och var han bor. Det här är fotbollens största fiender och de måste få sitt straff. Han ska inte få se någon idrott så länge han lever. Det är misslyckade människor som gör sånt här. Det är simpla och kriminella människor”, menade Jacobsson.⁷⁷ Det är oklart varifrån djurgårdsordföranden fått sina intrikata kunskaper om våldsamma fotbollssupportrar. Den svenska polisens mest omfattande studie, *Fotboll och huliganism: utveckling, problem och åtgärdsarbete i England och Skandinavien* (Stockholm, 2009) av Anders Green, är i detta avseende betydligt mer försiktig.

Verkställande makten

Här fanns en påtaglig förnöjsamhet med sina insatser som skulle vara anmärkningsvärd om man inte kände till förspelet. Inför derbymatchen mellan samma lag i Svenska Supercupen, tidigare på säsongen, hade polisen kritiserats för ett massomhändertagande av HIF-supportrar när dessa uttryckte sin besvikelse över att inte få tag i biljetter till matchen. Inför det allsvenska derbyt hoppades polisen återvinna folkets förtroende, genom att synas i mängd på gatorna för att säkra att allt skulle gå lugnt till.⁷⁸

HIF:s klubbdirektör, Paul Myllenberg, sparade inte på berömmet till ordningsmakten. ”Polisen har gjort en helt fantastisk insats. Allt var bra före matchen, vi hade en bra stämning i båda lägren, visserligen bengaliska eldar på läktarna, men det är en jävla skillnad på det och det som nu hände. Detta är långt över alla gränser”.⁷⁹

Malmö-tidningen Sydsvenskan berättade hur Malmö FF önskat porta flera personer, dock inte den i sammanhanget okände killen som klev in. Detta visade sig dock ogörligt, eftersom åklagare Lars Morand varit tjänstledig en längre tid.⁸⁰ På detta vis antyds en kritik mot åklagarväsendet. Samma dag berättar kollegorna på Helsingborgs Dagblad om åklagare Magnus Larsson som under årens lopp inte fått en enda ansökan om tillträdesförbud från Helsingborgs IF⁸¹. Klubbdirektör Myllenberg förklarade strategin: ”Vi jobbar med arrangörsavstängningar i stället, precis som en krog på stan [...] Vi gör en distinktion mellan vad vi gör och vad polisen gör. Vi inom klubben ska inte vara någon domstol. Dessutom begå de här brotten som leder till tillträdesförbud framför ögonen på polisen.”⁸²

75 Aftonbladet 2011-05-25

76 Till Eurosports hemsida enligt Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

77 Expressen 2011-05-25. Inför nästa hemmamatch Djurgårdens IF – Halmstads BK, en repris på dåd nr 1, höll Jacobsson ett passionerat tal där han uppmanade den egna hejarklacken att ange sina våldsamma läktargrannar för påföljande uthängning.

78 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-24

79 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

80 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-27

81 Helsingborgs Dagblad 2011-05-27. Räknat sedan lagen om tillträdesförbud trädde i kraft 2005. Då kunde klubbarna anmäla till polisen. Sedan 2009 har även polisen själva kunnat anmäla.

82 Två dagar tidigare hade samme Myllenberg i Helsingborgs Dagblad 2011-05-25 skyllet grundproblemet på att straffvärdet var för lågt och att åklagaren inte hanterat tidigare ansökan om tillträdesförbud ännu. Enda rimliga förklaringen till denna helomvändning är att han inte känt till den egna föreningens policy för huliganhantering.

Därmed är det uppenbart hur de båda tidningarna, i detta fall, endast redogör för hur den närmaste storklubben resonerar – d v s försvarar sig, utan att låta någon kritik komma fram. Det hade ju annars varit intressant att få ett resonemang om varför de skånska derbyföreningarna tänker så olika om anmälningar, liksom vilka konsekvenser detta får? Men sådana frågor avstår medierna från att ställa och läsarna får nöja sig med att veta att den lokala favoritklubben minsann inte gjort något fel, den här gången heller.

Supporterpolis Henrik Qvist ville inte höra talas om några kollektiva eller strukturella förklaringar till det inträffade. ”Det här handlar om få individer som förstör för andra. Jag tror inte att det är en lösning att bura in människor, varje enskild individ måste ta sitt ansvar [...] Vi får inte få hybris och skrika på åtgärder utan titta på att det är enstaka individer som gör så här. Vi har tillsammans med klubbarna haft oerhört bra möten och talat om taktiska överväganden. Jag tycker att vi lyckades väldigt bra med att förhindra konfrontation före match”.⁸³

Polisen och f d landslagsspelaren Malin Swedberg ville se en hårdare lagstiftning: ”Det ska vara omöjligt för en person som betar sig på det här sättet att kunna beträda en svensk arena. [...] Och sen krävs det kraftiga påföljder med böter och anmälningsskyldighet på samma sätt som man har i England”.⁸⁴ Ett problem med Swedbergs önskemål, som snart påtalades av den nationella utredningen, är att den engelska anmälningsskyldigheten gäller landskamper. Då antalet polisstationer i Sverige av besparingsskäl minskat i antal, samtidigt som antalet seriematcher ökat, skulle anmälningsskyldighet bli extremt dyrt att genomföra. Det skulle heller inte drabba okända huliganer som den 18-årige MFF-aren, utan enbart tidigare kända individer. Närpolischef Sven Holgersson sammanfattade med en ton som om han talat till mycket små barn: ”Vi vill få väck de onda så att de goda kan få gå på fotboll”.⁸⁵

Allmänheten

Mindre än ett dygn efter att matchen avbrutits hade allmänhetens hat mot den tredje huliganen nått nya rekordnivåer. På det nya mediet internet och den sociala mötesplatsen facebook.com hade en hatgrupp bildats med nära 3 000 medlemmar. Den 18-årige ungdomens namn, adress, foto och personuppgifter fanns där offentliggjorda. Även om de äldre medierna enligt god journalistisk sed nöjde sig med att benämna honom, MFF-huliganen eller 18-åringen, hade de inga betänkligheter mot att redovisa var de mer integritetskänsliga uppgifterna stod att finna.⁸⁶ För att skydda huliganen från befarade hämndattacker, fann sig polisen tvingade att bevaka hans hem från oönskad påhälsning.⁸⁷ Krönikören Tove Hansson skrev: ”...det är lättare att dödshota ett monster än en människa. Jag undrar vad de som sprider 18-åringens hemadress skulle känna om någon tog uppmaningarna på allvar och misshandlade honom?”.⁸⁸

Ytterligare en dag senare gick huliganens mamma ut med ett vädjande brev: ”Vi försvarar inte vår sons handling men vi stöttar honom som föräldrar, för just nu har han bara oss. Vi kan bara beklaga och be om ursäkt. Låt inte folket ta lagen i egna händer, utan ge honom en rättvis dom”.⁸⁹

83 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

84 Aftonbladet 2011-05-25

85 Helsingborgs Dagblad 2011-05-27

86 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26 och Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-26

87 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-26

88 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

89 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-27

I den syndafloed av insändare som publicerades om dådet fanns en enda som uttryckte sympati med 18-åringen. Under rubriken ”Det var faktiskt bara en match” skrev den grå kultureminensen Gunnar Bergdahl: ”Jag tycker synd om honom. Så korkad. Så förvirrad att han sannolikt trodde att han bejakade pöbelstämningen på ståplatsläktaren där han befann sig bland hatets förtrogna. Så ensam nu. Avskydd av alla.”⁹⁰

Fastän 18-åringen tidigare varit okänd för polisen och naturligtvis var ostraffad, fanns det genast en rad personer som ville förklara hur hårdare straff skulle avskräcka liknande händelser från att upprepas. Sydsvenskans krönikör Anja Gatu visste att berätta att det här var en individ som bestämt sig för att förstöra, som gick ”igång mer på kicken av att kunna påverka negativt...” och avslutade med att kalla honom ”idiot”.⁹¹ Hennes kollega, Marjan Svab, lovade att det ”kommer att dröja bra länge innan jag åker för att se ett derby mellan Helsingborg och Malmö live igen”.⁹² Matchens domare, Stefan Johannesson kallade 18-åringen för ”dåre” och förklarade att åskådarens beträdande av gräsmattan var värre än att smällaren slängdes in.⁹³ Lokalkollegan Stattena IF:s spelare Maja Binkowsky ville se: ”Hårdare straff. Som i England där huliganerna måste anmäla sig på en polisstation långt ifrån orten där matchen spelas”.⁹⁴ TV-journalisten Joakim Geigert tog till brösttoner: ”Tillträdesförbudet på arenor, bör gälla i hela världen för resten av hans liv, annars är det ingen idé.”⁹⁵ HIF-spelaren Martin Olsson fyllde i: ”Gör som i England där de kör videokameror överallt. Då blir man ju övervakad. Och visa upp bilderna för svenska folket så att bråk-stakarna får skämmas”.⁹⁶ Skam var även den känsla som signaturen ”Lena i Ängelholm” ville låta 18-åringen uppleva mera av: ”Ge MFF-huliganen minst sex månaders fängelse. Portförbjuden på livstid på alla allsvenska fotbollsmatcher. Böter motsvarande belopp som matchbiljetterna kostat för alla tillsammans i tisdags och som sedan delas ut till alla som var på matchen mot uppvisande av biljett. Med handfängsel stå på nästa MFF-match och innan denna börjar be alla om ursäkt för sitt MYCKET dåliga uppförande.” Signaturen ”Skattebetalare med andra intressen” ville se att de ”...som ställer till bråk och elände bör hamna på egen sida i lämplig tidskrift så vi alla får information om vilka vi ska akta oss för...”⁹⁷

Det nya i upprördheten var att många denna gång ville se *ekonomiska konsekvenser*, gärna personliga, för vad som inträffat. Signaturen ”Steve i Helsingborg skrev: ”Om klubbarna fick stå för alla kostnader i samband med deras matcher så skulle detta vara löst för länge sedan. De har ganska bra koll på vilka det är och de skulle stoppa dessa personer på ett tidigt stadium.”⁹⁸ Signaturen ”Tillsammans är vi starka!” uppmanade alla som sett matchen i TV att stämna 18-åringen på uppkopplingsavgiften till den nätta summan av 159 SEK för att ynglingen förstört ”denna kväll för alla fotbollsälskare”. Signaturen avslutade sedan med ett intellektuellt självmål genom att meddela att han/hon själv dock inte ville medverka i stämningsansökan eftersom ”jag struntar fullständigt i pengarna”.⁹⁹

90 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

91 Sydsvenska Dagbladet Snällposten 2011-05-25

92 Helsingborgs Dagblad 2011-05-25

93 Helsingborgs Dagblad 2011-05-25

94 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

95 Expressen 2011-05-25

96 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

97 Båda i Helsingborgs Dagblad 2011-05-28

98 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

99 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

TV-bolaget Canal Plus-chef Johan Kleberg lät meddela att han ämnade kontakta åklagare för att undersöka möjligheten att stämma huliganen. ”Vår utgångspunkt är att vi måste få valuta för våra rättigheter, och man måste ställa krav på de personer som förstör svensk fotboll.”¹⁰⁰ Även Malmö FF sade sig vilja stämma sin unge supporter. Samtidigt kontaktades MFF av flera HIF-supportrar som bad om inträdesavgiften tillbaka från den avbrutna matchen. Då svarade kommunikationschef Per Welinder med att lägga skulden på någon helt annan än 18-åringen: ”Vi är inte [i] ett kompensationsläge, det är inte vi som avbryter matchen. Det är Svenska fotbollsförbundet [sic] som avbryter den. Då blir det svårt att ta på oss skadeståndskrav. Det borde falla under force majeure”.¹⁰¹

* * *

Sammantaget följer reaktionerna vad jag valt att kalla Cato-modellen, efter den gamle politikern Marcus Porcius Cato (den äldre eller den store, 234–149 fvt). Han är idag mest känd för sin inlevelserika retorik och för att oavsett innehåll avsluta sina tal med orden ”...för övrigt anser jag att Karthago bör förstöras.” På snarligt oförsonliga vis upprepade de flesta debattörer bland såväl de lagstiftande som verkställande makterna, liksom den oroade allmänheten, hur huliganer numera var att betrakta som laglösa. Huliganer liknades inte längre vid barbarer som vid första dådet, eller som terrorister vid det andra, utan nu helt laglösa, vars hela liv borde förstöras. Ett av de nya kraven på huliganerna var full ekonomisk kompensation för deras dåd. Den uråldriga juridiska principen (som varje rättsstat sedan Romarrikets dagar åtminstone haft som målsättning) om att varje straff bör stå i paritet till brottet, tycktes nu ruckas ordentligt. Sveriges tre mest (ö)kända huliganer har naturligtvis stor skuld i sina respektive dåd, men jämför man dem med varandra måste man ändå fråga sig om inte den tredje promenerande huliganens dåd var det oförargligaste av de tre. Icke desto mindre visar reaktionerna på det tredje dådet prov på det mest oförsonliga hatet. Det är ett hat som inte står i paritet till hans brott, utan snarare tycks följa en långsam eskalering från A till B till C alltifrån studiens första år 1995 till det sista 2011..

Diskussion

De tre modellerna Alarik, Bin Laden och Cato visar hur svensk fotboll har förhållit sig till sina mest (ö)kända huliganer. Skillnaden mellan barbaren Alarik och terroristen Bin Laden är att den förstnämnde fortfarande anses möjlig, om än svår, att förändra. Romarnas inställning till barbarer var *inte för evigt diskvalificerande*, eftersom de erbjöd alla kuvade folk samma möjligheter att bli likvärdiga romerska medborgare. Terroristen Bin Laden ansågs dock oförbätterlig och kunde därför *hatas på ett mer totalitärt sätt*. Cato den äldre å sin sida var inte bara evigt fördömande, utan också helt besatt av sin motståndare och sägs ha avslutat varje tal, oavsett sammanhang, med den berömda hatiska uppmaningen: ”För övrigt anser jag att Carthago bör förstöras”. Nedan följer en översikt över de krav på åtgärder som framfördes i modellerna i samband med dåden.

---

100 Helsingborgs Dagblad 2011-05-27

101 Helsingborgs Dagblad 2011-05-26

Alarik: Antivåldsplan i supporterklubben, fotbollsproblem, psykotisk gruppdynamik, sortera ut de våldsamma ur hejarklack

Bin Laden: Det avlidna offret anses själv medskyldig, samhällsproblem, tillträdesförbud under begränsad tid, misshandelshot

Cato: Ekonomisk kompensation, skampåle, livtidsavstängning från all fotboll, dödshot

En slutsats av modellerna är att sättet att tala om huligandåden konsekvent skruvats upp helt oavsett vilka handlingar som faktiskt begåtts i de enskilda fallen. Av tonläget att döma skulle man lätt kunna tro att Cato-modellen är en reaktion på det våldsammaste dådet som begåtts. Men så är det inte. Mordet på huliganen i det andra dådet är det klart allvarligaste. Så varför då dessa eskalerande reaktioner?

En viktig orsak till det fördjupade hatet mot huliganerna är att det blir allt svårare för de till synes goda krafterna att skylla ifrån sig om sin egen skuld i dåden. Inför det första dådet hade polisen sparat in på en framgångsrik dialogmetod. Avsaknaden av målkameror eller ens en seriös diskussion inom domarteamet gjorde att ett ogiltigt mål godkändes. Inga åtgärder för att mildra supporterarnas frustration vidtogs. Istället fick en enskild huligan ikläda sig rollen som allmän syndabock, trots att han redan befann sig i häktet vid den tidpunkt då matchen avbröts.

Inför det andra dådet hade förbund, föreningar och supporterklubbar gjort gemensam sak i att utestänga våldsamma supportrar från matcher eller åtminstone arenornas klacksektioner, under målsättningen att hålla lugn på arenorna. Ett direkt resultat av detta agerande var att de mer våldsamma supporterarna bildade sub-grupper och organiserade box utanför arenorna. Trots att både lagstiftande och verkställande makt beklagade sig över att det *därigenom blev svårare att kontrollera våldet*, reagerade fotbollens representanter inte alls förrän en huligan avlidit. Då kallade man det för ett samhällsproblem och menade att den mördade hade sig själv att skylla.

Inför det tredje dådet valde klubbarna att stänga ute all publik i några träningsmatcher, av rädsla för dessa huliganer. När mästarlagets tränare ville lämna laget för större äventyr gjordes ingenting för att mildra supporterarnas frustration. Den tredje unge mannen lyckades inte hantera sina känslor och läxades upp med omfattande dödshot skildrade i media och ytterligare grundlösa hot om stämningar i miljonklassen från privatpersoner, tv-bolag och sin egen favoritklubb.¹⁰²

Den första frågan jag ställde i studien var hur fotbollsvåldet förändrats i Sverige 1995-2011. Utifrån tidningsmaterialet är det tydligt att förändringen i huvudsak inträffade som reaktion på dåd nr 1, men innan dåd nr 2. Flera av fotbollsrörelsens olika aktörer genomförde då en gemensam exkludering av de mer våldsamma från hejarklackarna, som då istället organiserade sig i egna subgrupper för box på hemliga platser och undantagsvis även vid andra tidpunkter än matchdagar. Dessa subgrupper existerade i stort sett inte före exkluderingen, då deras blivande medlemmar ingick i det betydligt större supporterkollektivet. Även om vi ur ett historiskt perspektiv bör hålla i åtanke att exkludering av särskilda

102 Tre juridiska experter som jag konsulterat för denna artikel, svarar alla att det knappast går att vinna ett stämningssmål mot 18-åringen med hänvisning till att hans agerande, i andra ledet resulterade i att matchen och tv-sändningen avbröts. Rimligtvis har både Canal Plus och Malmö FF fått snarlika besked från sina juridiska rådgivare. Trots detta är MFF:s officiella version att man fortfarande undersöker möjligheten till åtal, medan Canal Plus låtit meddela att man kommer följa vilket beslut MFF än tar. Inga ursäkter för dessa grundlösa hot om ekonomisk ruin har framförts till vare sig 18-åringen eller hans familj.

publikgrupper skett vid flera tillfällen, framstår åtminstone idag utrensningen i slutet av 1990-talet som den som enskilt påverkat det svenska fotbollsvåldet mest genomgripande.

Den andra frågan jag ställde i studien var hur diskussionen i sig förändrats i Sverige mellan 1995 och 2011. Här visar tidningsmaterialet på en eskalering av hatet mot huliganer från A till B till C i takt med de tre olika dåden. Jag menar att diskussionen kring det första dådet påminner om barbaren Alariks öde, det andra dådet om terroristen Bin Ladens, och slutligen det tredje om politikern Catos oförsonliga hat mot sin motståndare. Det kan ligga nära till hands att reaktionen på de tre huliganernas dåd och skuld blir att också hata dem; men här bör vi av flera skäl iaktta stor försiktighet. Vi bör bevara rättsstatens gamla vackra devis om att varje straff bör stå i proportion till de brott som begåtts. Om inte, riskerar vi att oförsonligt öka kraven på repressalier mot huliganer i det oändliga, även som i dåd nr 3 när vad som faktiskt inträffade förmodligen var oförargligare än både dåd 1 och under alla omständigheter dåd nr 2.

Exemplen visar också att vårt hat mot huliganer har ett högt pris när det får oss att begå sådana allvarliga misstag som i samband med dåd nr 1, när SvFF:s representant hävdar att en viss huliganregel endast är avsedd för invandrarlager, eller som i dåd nr 2 när regeringen föreslår att individer skall kunna stängas av genast efter en polisanmälan (och inte efter bevisat brott), eller som i dåd nr 3 när både förening och tv-bolag offentligt hotar en individ om ekonomiska repressalier utan juridisk grund. När skall vi våga ifrågasätta om våra förslag till åtgärder är rimliga och står i paritet till brottet? När skall vi våga utvärdera om hatet ger oss de resultat vi eftersträvar?

Det hat som både huliganer och huliganhatare känt i de tre modellerna är en av de starkaste och mest grundläggande känslor vi människor har. Hat kan göra oss tydliga, göra att vi drar gränser mellan sådant vi gillar och vad vi ogillar. Men det kan också användas på ett mer destruktivt sätt om vi urskilningslöst hatar dem som är klumpiga nog att komma i vår väg – istället för att vi funderar över var våra grundläggande problem som behöver åtgärdas ligger.

Anta att vi på något vis kunnat vara med den där höstmorgonen 1995 när den nyblivne 18-åringen släpptes ur Kronobergshäktet och fått fira hans födelsedag tillsammans. Vad skulle vi gjort och sagt till honom? Vad hade vi sagt om hans dåd, om vi redan visste vilka konsekvenser våra aningslösa åtgärder skulle ge upphov till? Jag påstår inte att de tre huliganerna i artikeln på något vis skulle vara oskyldiga till sina olyckliga våldsdåd. Däremot hävdar jag att de alla tre dömdes på förhand av vår oförmåga att förstå och vår ovilja att försöka. Kanske kunde någon förklarat för födelsedagsbarnet att han inte ensam bär ansvaret för att det gick så illa som det gjorde. Låt den som är utan skuld kasta första stenen!